

**Σχεδιάζοντας τις Βιβλιοθήκες του Μέλλοντος
Επιτροπή Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών
Συνέδριο
Εθνικό Ίδρυμα Αθηνών
10 Ιουνίου, 2008**

**Χτίζοντας μια Καινούργια Βιβλιοθήκη
Οργανώνοντας τη Δουλειά Σας για να Πετύχετε Επιθημητά
Αποτελέσματα
Παρουσίαση της Leslie Burger,
Τεως Προέδρου, Ένωσης Αμερικανών Βιβλιοθηκονόμων,
Διευθύντριας Δημόσιας Βιβλιοθήκης Princeton**

Σχεδιάζοντας και χρηματοδοτώντας μια καινούργια βιβλιοθήκη

Ο σχεδιασμός, η εξασφάλιση κονδυλίων για μια καινούργια βιβλιοθήκη και η κατασκευή της είναι σίγουρα από πράγματα που προσφέρουν την μεγαλύτερη ανταμοιβή για ένα βιβλιοθηκονόμο στη διάρκεια της καριέρας του.

Η ανέγερση μιας καινούργιας βιβλιοθήκης είναι ταυτόχρονα συναρπαστική, κάποτε δύσκολη να την ελέγξεις, συχνά προκαλεί εκνευρισμό και άγχος και απαιτεί πλήρη προσήλωση σε κάθε λεπτομέρεια που συχνά ξεπερνά τα ανθρώπινα όρια. Μου είχαν πει πως για την κατασκευή μιας καινούργιας βιβλιοθήκης χρειάζονται να παρθούν πάνω από 30.000 αποφάσεις. Αν και εγώ δεν μέτρησα τόσες στο δικό μας εγχείρημα, υπήρξαν φορές που ένιωσα πως χρειαζόταν να πάρουμε πάνω από 100.000 αποφάσεις την ώρα!

Αλλά στο τέλος, όταν όλα έχουν τελειώσει και κόβεις την κορδέλα και βλέπεις εκατοντάδες και χιλιάδες ανθρώπους να περνούν το κατώφλι της βιβλιοθήκης, τότε η στιγμή αυτή δεν μοιάζει με καμιά άλλη.

Με ευχαριστεί ιδιαίτερα που μιλάω σήμερα μαζί σας για την καινούργια μας βιβλιοθήκη στο Πρίνστον. Όχι επειδή το δικό μας έργο είναι πιο ξεχωριστό από τα δικά σας ή επειδή τα εμπόδια που είχαμε να ξεπεράσουμε ήταν πιο δύσκολα από αυτά που αντιμετωπίζετε εσείς αλλά επειδή έχω να σας διηγηθώ πως μπορέσαμε να ξεπεράσουμε δυσθεώρητα εμπόδια κατασκευάζοντας μια καινούργια δημόσια βιβλιοθήκη στην πόλη μας και να μοιραστώ μαζί σας όσα μάθαμε από αυτή την μακρόχρονη διαδικασία.

Μου φαίνεται φυσικό να θέλω να δώσω ένα διδακτικό τόνο στην ομιλία μου προερχόμενη από μια πανεπιστημιούπολη όπως είναι το Πρίνστον και να επιδιώξω να σας μεταφέρω εμπειρίες που μπορεί να σας βοηθήσουν και στις δικές σας συνθήκες.

Νάμαι λοιπόν τέσσερα χρόνια μετά τα εγκαίνια της καινούργιας μας βιβλιοθήκης έτοιμη να μοιραστώ με όλους εσάς αυτά που αποκομίσαμε εμείς. Αρχικά σκόπευα να σας δώσω ΔΕΚΑ συμβουλές για να αποκτήσετε τη βιβλιοθήκη που θέλετε, αλλά στο κατέληξα σε 30....

Πρώτα όμως λίγα λόγια για το σκηνικό.

Το Πρίνστον στο Νιού Τσέρτζι αποτελείται από 2 κοινότητες, το Πρίνστον Μπόροου όπου βρίσκεται το Πανεπιστήμιο του Πρίνστον και το Πρίνστον Τάουνσιπ που περιβάλλει το Μπόροου και αποτελεί μια κατοικημένη περιοχή. Ο πληθυσμός και των 2 κοινοτήτων ανέρχεται μαζί με τους φοιτητές και εκπαιδευτικό προσωπικό στις 32.230. Αν αφαιρέσουμε τον εποχιακό φοιτητικό πληθυσμό, οι μόνιμοι κάτοικοι φτάνουν τις 25.000.

Το Πρίνστον είναι μια οικονομικά ανεπτυγμένη κοινότητα με ψηλό μορφωτικό επίπεδο και μια από τις πόλεις-μαγνήτες στο κεντρικό Νιού Τσέρτζι για τις επιχειρήσεις, το εμπόριο και την εκπαίδευση. Στην ουσία είμαστε μια μικρή πόλη όπου ακόμα υπάρχει φτώχεια και μεγάλη πολυμορφία με παραπάνω από 55 γλώσσες να εκπροσωπούνται στα σχολεία μας, με ένα αυξανόμενο πληθυσμό Ισπανόφωνων και μια σημαντική κοινότητα Αφροαμερικανών που χρονολογείται από το 1850. Όλα αυτά τα δημογραφικά στοιχεία θα έπρεπε να δηλώνουν πως η κατασκευή μιας καινούργιας βιβλιοθήκης δεν θα ήταν δύσκολη. Κι όμως ήταν.

Αν και υπήρχε θετικό κλίμα για επέκταση της βιβλιοθήκης από τότε που άνοιξε δηλαδή το 1966, υπήρξε μικρή υποστήριξη από την κοινότητα τόσο σε οικονομικό όσο και ψυχολογικό επίπεδο για να προχωρήσουμε στην απόκτηση περισσότερου χώρου για τη βιβλιοθήκη μας.

Αυτό άλλαξε στο τέλος της δεκαετίας του 80 όταν το Συμβούλιο της Βιβλιοθήκης ανέθεσε σε μια Συμβουλευτική Επιτροπή Πολιτών να αποφασίσει αν χρειάζεται ή όχι η επέκταση της βιβλιοθήκης. Το πόρισμα της έκθεσης τους έλεγε πως η βιβλιοθήκη έπρεπε να επεκταθεί από 27.000 τετραγωνικά πόδια σε 58.000. Η έκθεση της Επιτροπής στηριζόταν σε μελέτες ειδικών, σε έρευνες τοποθεσιών μέσα στην πόλη, σε 2 κατασκευαστικά προγράμματα, σε μια αρχιτεκτονική μελέτη, σε μελέτη ειδικού και για τη στάθμευση, σε μελέτη ειδικού συγκοινωνιολόγου, σε μελέτη μηχανικού, σε διάφορες προτάσεις χρηματοδότησης κ.α. Παρ' όλες αυτές τις μελέτες και τις επιταγές με τις οποίες πληρώθηκαν, η βιβλιοθήκη μας δεν έγινε μεγαλύτερη.

Τελικά το 1999, οι δυο κοινότητες που χρηματοδοτούσαν από κοινού τη βιβλιοθήκη εξοικονόμησαν κονδύλια για μια ακόμα μελέτη επιλογών με στόχο μια ρεαλιστική επέκταση της βιβλιοθήκης. Αναθέσαμε σε μια αρχιτεκτονική ομάδα να αξιολογήσει τις πιθανότητες επέκτασης ή/και ανακαίνισης του κτιρίου πάντα σε σχέση με το υπάρχον κτίριο αλλά και την πιθανότητα να κατεδαφίσουμε το παλαιό κτίριο και να κατασκευάσουμε ένα καινούργιο στη θέση του. Ύστερα από την τοποθέτηση μιας ακόμα συμβουλευτικής επιτροπής, αποφασίσαμε να προχωρήσουμε στην κατεδάφιση του παλαιού κτιρίου και ανέγερση καινούργιου. Όλα τα άλλα ανήκουν στην ιστορία όπου από το 1999:

- Εξοικονομήσαμε πάνω από 12,5 εκατομμύρια δολάρια από τον ιδιωτικό φορέα για να καλύψουμε το πρόγραμμα της ανέγερσης της βιβλιοθήκης που κόστισε 18 εκ. δολάρια.
- Εξοικονομήσαμε πάνω από 5 εκ. δολάρια επιχορηγήσεις από το στόχο μας που ήταν 10 εκ. δολάρια.
- Κλείσαμε την παλιά βιβλιοθήκη (άνοιξε το 1965), ανανεώσαμε τη συλλογή και επαναλειτουργήσαμε τη βιβλιοθήκη σε βιβλιοπωλείο/café που βρισκόταν μέσα σε ένα εμπορικό κέντρο πολύ κοντά στο σημείο όπου χτίστηκε η καινούργια βιβλιοθήκη.

- Ανανεώσαμε πλήρως τις υπηρεσίες μας.
- Αυξήσαμε τα προγράμματα για τα παιδιά, τους εφήβους και τους ενήλικες.
- Αυξήσαμε τον προϋπολογισμό λειτουργίας κατά 100%.
- Κατεδαφίσαμε το παλιό κτίριο και καθαρίσαμε το οικόπεδο στο έδαφος του οποίου υπήρχαν επικίνδυνα υλικά.
- Δουλέψαμε μαζί με τους αρχιτέκτονες για το σχέδιο του κτιρίου.
- Καθορίσαμε τις προδιαγραφές των προσφορών για την κατασκευή, δημοπρατήσαμε το έργο και επιλέξαμε τον ανάδοχο κατασκευαστή.
- Τακτοποιήσαμε μια ένσταση και επιβιώσαμε μετά από μια υποχρεωτική διαιτησία.
- Αναθέσαμε σε άλλη κατασκευαστική ομάδα με επίβλεψη του έργου σε καθημερινή βάση.
- Καθαρίσαμε ένα οικόπεδο με επικίνδυνα απορρίμματα και ξεπεράσαμε ένα λάθος στο σχέδιο του κτιρίου που στοίχισε 150.000 για να διορθωθεί.
- Χτίσαμε μια καινούργια βιβλιοθήκη.
- Ανανεώσαμε πάλι τη συλλογή μας, απομακρύνοντας παλιό υλικό και αγοράζοντας καινούργιο αξίας 100.000 δολαρίων. Κλείσαμε την προσωρινή βιβλιοθήκη και μετακομίσαμε στην καινούργια.
- Και, τελικά βρήκαμε χιλιάδες ανθρώπους στην τοπική μας κοινωνία που έγιναν υποστηρικτές της βιβλιοθήκης.

Σήμερα οι βιβλιοθήκη μας είναι το «καθιστικό» της μικρής μας κοινωνίας συγκεντρώνοντας πάνω από 850.000 επισκέπτες κάθε χρόνο. Όλοι στην πόλη μιλάνε για τη βιβλιοθήκη μας με περηφάνια και πιστεύουν πως το κτίριο αυτό είναι ένα πραγματικό στολίδι.

Προκλήσεις

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των βιβλιοθηκονόμων, ειδικά σε συζητήσεις που αφορούν χρηματοδοτήσεις και ανεγέρσεις καινούργιων βιβλιοθηκών είναι, γιατί χρειαζόμαστε βιβλιοθήκες στην εποχή του Internet; Η ερώτηση αφορά την ουσία της ύπαρξης μας σαν ιδρύματα. Γιατί χρειάζεται να επενδύουμε σε βιβλιοθήκες όταν μπορούμε να βρούμε ό,τι θέλουμε στο Διαδίκτυο; Όταν ήμουν πρόεδρος της Αμερικανικής Οργάνωσης Βιβλιοθηκονόμων, πολλές φορές με καλούσαν να απαντήσω σ' αυτή την ερώτηση.

Η απάντησή μου ήταν:

Έχετε δίκιο. Οι βιβλιοθήκες άλαξαν με το Internet και τον Παγκόσμιο Ιστό αλλά οι βιβλιοθήκες σήμερα δεν είναι μόνο παροχείς πληροφοριών και χώροι διατήρησης βιβλίων. Σίγουρα το Διαδίκτυο μας βοηθάει να κάνουμε καλύτερα τη δουλειά μας αλλά σήμερα περισσότεροι άνθρωποι χρησιμοποιούν τις βιβλιοθήκες περισσότερο από ποτέ, εν μέρει επειδή παρέχουμε πρόσβαση σε υπολογιστές κλείνοντας έτσι τη ψαλίδα της 'ψηφιακής ανισότητας' και επιπλέον επειδή οι βιβλιοθήκες προσφέρουν τη δυνατότητα για κοινωνικές και τεχνολογικές επαφές.

Οι άνθρωποι έρχονται στις βιβλιοθήκες να δανειστούν το υλικό της βιβλιοθήκης, να γνωρίσουν ένα φίλο, να εμπλακούν σε μια συζήτηση που αφορά τη γειτονιά ή την κοινότητά τους, να αποκτήσουν γνώσεις από ένα πρόγραμμα, να ακούσουν ένα συγγραφέα και να ελαττώσουν την κοινωνική απομόνωση, να αναζητήσουν εργασία, να

μάθουν πως να ξεκινήσουν μιά επιχείρηση, να βρουν βοήθεια σε ένα μαθησιακό πρόβλημα. Οι βιβλιοθήκες στηρίζουν και προωθούν τις κοινότητες σε μια εποχή όπου ο διάλογος και αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι πιο σημαντικά από ποτέ.

Ύστερα χρησιμοποιώ συγκεκριμένα παραδείγματα για όσα από αυτά γίνονται καθημερινά στις βιβλιοθήκες μας. Είμαι σίγουρη πως παρόμοιες εκδοχές της ίδιας ερώτησης τέθηκαν και σε σας. Να έχετε πάντα έτοιμη μια σύντομη και αξιομνημόνευτη απάντηση εξάπτωντας την περιέργεια του συνομιλητή σας σχετικά με όσα γίνονται σήμερα στις βιβλιοθήκες σας σε σχέση με όσα γινόντουσαν στο παρελθόν.

Ξεκινώντας

Όταν ξεκινάτε τό έργο μιάς καινούργιας βιβλιοθήκης πρέπει να κάνετε μια σειρά από κινήσεις για να έχετε τα αποτελέσματα που θέλετε.

- **Αξιοποιείστε την τοπική πολιτική κατάσταση**
Κάθε βιβλιοθήκη λειτουργεί σε μια πολιτική αρένα με νόμους σε επίπεδο τοπικό, εθνικό ή πολιτειακό. Είναι αποφασιστικής σημασίας να κατανοείτε το πολιτικό περιβάλλον στο οποίο ζείτε και πως αυτό μπορεί να επηρεάσει το έργο σας. Στη δική μας περίπτωση υπήρχαν μερικά ρευστά ζητήματα ανάμεσα στις δύο πόλεις που χρηματοδοτούσαν τη βιβλιοθήκη μας και έπρεπε να τα χειριστούμε με ιδιαίτερη προσοχή για να έχουμε το αποτέλεσμα που θέλαμε, το καινούργιο μας κτίριο. Καλλιεργείστε σχέσεις με τοπικούς πολιτικούς αρχηγούς και παρουσιάστε τη βιβλιοθήκη σαν έργο το οποίο δεν θα μπορούν να αρνηθούν.
- **Καταδείξτε την ανάγκη μίας καινούργιας βιβλιοθήκης** χωρίς να αδιαφορείτε για το υπάρχον κτίριο ή με το να τιμωρείτε τους χρήστες με ελλειπίες υπηρεσίες αλλά παρουσιάζοντας ένα μοντέλο και εικόνες αυτού που σχεδιάζετε να κάνετε έτσι ώστε να γίνει περισσότερη κατανοητή η ανάγκη μιάς καινούργιας βιβλιοθήκης.
- **Εκμεταλλευτείτε κάθε ευκαιρία να μιλάτε για τη βιβλιοθήκη** – σε επαγγελματικές συναντήσεις κάθε μορφής, με όλες τις τοπικές οργανώσεις, τα τοπικά media (ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες), στο κομμωτήριο, στο γυμναστήριο, παντού.
- **Ορίσατε τη βιβλιοθήκη σας, την κατεύθυνσή της και κάνετε κατανοητή την αξία της στην κοινότητα.** Ποιό είναι το όραμα που έχετε για τη βιβλιοθήκη σας και πως αυτό θα εξυπηρετήσει την τοπική κοινότητα; Τί υπηρεσίες και προγράμματα παρέχετε τώρα και τί θα θέλατε να παρέχετε στο μέλλον για να καλύψετε τις ανάγκες της κοινότητας; Χρειάζεται να προχωρήσετε σε ένα στρατηγικό σχεδιασμό. Να ένα παράδειγμα για μελλοντικό σχεδιασμό απο τη Δημόσια Βιβλιοθήκη του Princeton. – Θέλουμε να γίνουμε ένας χώρος οικείος και καθημερινός για τους ανθρώπους της πόλης μας, ένας χώρος που να ενώνει τους ανθρώπους με ιδέες, πληροφορίες, τεχνολογία και με άλλους ανθρώπους με σκοπό να πλουτίσει τις ζωές τους και να τους βοηθήσει να πραγματοποιήσουν τα όνειρα τους.

- **Μιλήστε και κινητοποιείστε με πρόσωπα «κλειδιά» της κοινότητας σας.** Ρωτήστε τους πως αισθάνονται για τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης και πως θα ήθελαν να είναι η ιδανική βιβλιοθήκη για αυτούς. Θα εκπλαγείτε με όσα σας πουν και θα κολακευτούν που τους ρωτήσατε. Εγώ προσωπικά χρησιμοποιώ συγκεκριμένες ομάδες, όπως ηλικιωμένους, εφήβους, επιχειρηματίες) για να εκμαιεύω παρόμοιες πληροφορίες. Τέτοιες ομάδες ευνοούν τον διάλογο ειδικά όταν χρησιμοποιείτε ερωτήσεις του τύπου: «Εαν τα χρήματα δεν ήταν πρόβλημα, περιγράψτε μας την τέλεια βιβλιοθήκη. Μπορείτε να συντάσσετε και ερωτηματολόγια αλλά αυτά περιορίζουν τις απαντήσεις.

Μπορείτε ακόμα να οργανώσετε μια πύο ανοιχτή συνάντηση, ένα είδος ανοιχτής πρόσκλησης προς την κοινότητα για να συζητήσετε το μέλλον της βιβλιοθήκης. Εκεί μπορείτε να τους δείξετε εικόνες της υπάρχουσας βιβλιοθήκης και να τις αντιπαραβάλλετε με εικόνες από ανακαινισμένες και καινούργιες βιβλιοθήκες και έτσι να κρατήσετε τον διάλογο ανοιχτό.

Σκεφθείτε πως να χρησιμοποιήσετε την τεχνολογία για περισσότερες ιδέες όπως το να δημιουργήσετε μπλογκ αποκλειστικά για το θέμα ανέγερσης της καινούργιας βιβλιοθήκης ή κάνετε χρήση νέων τεχνολογιών που επιτρέπουν την εύκολη διακίνηση της πληροφορίας.

- **Αναγνωρίστε τα κενά.** Μόλις έχετε ένα σχέδιο έτοιμο για την καινούργια βιβλιοθήκη, σκεφθείτε τα σημεία εκείνα όπου το υπό κατασκευή κτίριο μακροπρόθεσμα υστερήσει να ικανοποιήσει το σχέδιο αυτό. Για παράδειγμα, αν στο σχέδιο δίνετε έμφαση στα παιδιά αλλά ο χώρος που διαθέτετε για αυτά είναι ελλιπής, πρέπει να σκεφθείτε πως θα διορθώσετε αυτή την κατάσταση. Μπορείτε να ανακατανέμετε τον υπάρχοντα χώρο;. Χρειαζέστε περισσότερο χώρο;
- **Κάνετε μια εκτίμηση του υπάρχοντος κτιρίου** με τη βοήθεια ενός συμβούλου βιβλιοθηκών ή ενός αρχιτέκτονα για να καταγράψετε τα σημεία που η βιβλιοθήκη σας υστερεί αλλά και εκείνα στα οποία υπερτερεί. Μην παραλείψετε να αναφέρετε την κατάσταση της στέγης, του εξαερισμού, της θέρμανσης, της στατικότητας των υλικών (σκυρόδεμα ή ασφάλι) , όλη την υποδομή του κτιρίου. Από την εκτίμηση αυτή θα είσαστε σε θέση να γνωρίζετε τα αδύνατα σημεία της βιβλιοθήκης σας και πως θα μπορέσετε να τα ενισχύσετε.
- **Καταστρώσετε ένα πρόγραμμα «ανέγερσης».** Εαν υπάρχει θετικό κλίμα για την ανακαίνιση ή την επέκταση της βιβλιοθήκης, καταστρώσετε ένα τετοιο πρόγραμμα. Τυπικά, αυτό θα εξειδικεύει το επιδιωκόμενο μέγεθος της βιβλιοθήκης και θα καταγράφει τους χώρους που έχει ανάγκη η βιβλιοθήκη για να στηρίξει τα προγράμματά της. Για παράδειγμα, ο χώρος που απαιτείται για τις υπηρεσίες στη νεολαία συμπεριλαμβάνοντας ειδικούς χώρους για παιδιά μικρότερης και προσχολικής ηλικίας, χώρο μελέτης των παιδιών του Δημοτικού, χώρο ικανό να χωρέσει τις συλλογές κατά θέμα, το χώρο για τα προγράμματα ανάγνωσης, εκδηλώσεων για εφήβους, το προσωπικό της βιβλιοθήκης κ.α. Το πρόγραμμα «ανέγερσης» θα είναι το βασικό προσχέδιο που θα χρησιμοποιήσει ο αρχιτέκτονας για να μετατρέψει το όραμα που έχετε εσείς για τη βιβλιοθήκη σε κανονικό κατασκευαστικό σχέδιο.

Βρίσκοντας την ιδανική κατασκευαστική ομάδα

Είναι καθοριστικό για την επιτυχία του έργου σας να συγκεντρώσετε τη σωστή κατασκευαστική ομάδα. Θα χρειαστείτε έναν αρχιτέκτονα, μηχανικούς, συμβούλους για διάφορα θέματα, ένα κατασκευαστή, ένα τεχνικό διευθυντή και άλλους ειδικούς. Φυσικά, ο/η διευθυντής της βιβλιοθήκης και το προσωπικό είναι απαραίτητοι για την επιτυχία του έργου.

Επιλέγοντας και δουλεύοντας με τον αρχιτέκτονα

Οι αρχιτέκτονες αρέσκονται να σχεδιάζουν όμορφα κτίρια και ειδικώτερα αρέσκονται στις αναθέσεις δημοσίων κτιρίων. Είναι δική μας δουλειά να εξασφαλίσουμε τόσο το αισθητικό όσο και λειτουργικό κομμάτι των βιβλιοθηκών μας.

Γι αυτό επιλέξτε με την άνεση σας τον αρχιτέκτονα που θα αναλάβει το έργο σας.

Αυτή η επιλογή μοιάζει σχεδόν με ερωτικό ραντεβού. Στην ουσία, πρέπει να εμπιστευέστε και να αγαπάτε τον αρχιτέκτονα με τον οποίο θα συνεργαστείτε.

Αναζητείστε αυτούς που έχουν γνώση από κατασκευές βιβλιοθηκών, που έχουν δουλέψει σε δημόσια έργα, που τους αρέσουν περίπλοκα έργα με πολλαπλή συμμετοχή φορέων, αρχιτέκτονες που τους αρέσει να ακούν και να εξερευνούν καινούργιες ιδέες για να βελτιώσουν το σχέδιο της βιβλιοθήκης. Πρέπει να έχετε δυνατή σχέση φιλίας με τον αρχιτέκτονα σας από την αρχή μέχρι το τέλος της συνεργασίας σας. Εγώ ακόμη και τώρα 4 χρόνια από τότε που άνοιξε η καινούργια μας βιβλιοθήκη, απολαμβάνω τη κοινωνική μου συναναστροφή με τους αρχιτέκτονες που συνεργάστηκα.

Αρχικά επιλέξαμε μια σειρά από αρχιτέκτονες που θαυμάζαμε το έργο τους, τους καλέσαμε να μας υποβάλλουν ο καθένας την πρόταση του, τις αξιολογήσαμε και πήραμε συνέντευξη από 3 αρχιτεκτονικές εταιρείες. Στο τέλος αυτό που επηρέασε την τελική μας απόφαση ήταν το θέμα της κοντινής αποστασης της αλλά και η χημεία ανάμεσα μας.

Πρέπει να γίνετε στενοί συνεργάτες με τον αρχιτέκτονα σας. Το κατασκευαστικό πρόγραμμα αλλά και το μήνυμα από το προσωπικό της βιβλιοθήκης και την τοπική κοινωνία πρέπει να ανακυκλωθούν μέσα από πολλές συναντήσεις και συζητήσεις και ο αρχιτέκτονας θε πρέπει να κάνει τις λέξεις, σχέδια.

Εσείς και συνεργάτες που βρίσκονται στο επίπεδο λήψης αποφάσεων πρέπει να δουλέψετε στενά από τα πρώτα μέχρι τα τελικά σχέδια, τις κτιριακές προδιαγραφές και τις επιλογές διακόσμησης και επίπλωσης. Δεν θα συμφωνείτε πάντα, θα υπάρξουν στιγμές έντονης σύγκρουσης αλλά στο τέλος όλοι θα είναι περήφανοι με το αποτέλεσμα κοινών προσπαθειών.

Νέες Τάσεις στον σχεδιασμό βιβλιοθηκών

Θέλω να μιλήσω λίγο για τις τάσεις που επηρεάζουν σήμερα τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των βιβλιοθηκών και μετά να σας δείξω μερικές φωτογραφίες σχετικές με αυτά που θα σας πω τώρα.

Οι βιβλιοθήκες σήμερα υιοθετούν το στοιχείο της ανοιχτής πρόσβασης σε όλες τις μορφές.

Έχουμε μετακινηθεί από τα περικλειστά στα ανοιχτά βιβλιοστάσια. Το προσωπικό δε βρίσκεται πίσω από ένα γραφείο αλλά κινείται ελεύθερα στο χώρο εξυπηρετώντας τους χρήστες. Δείχνουμε στον κόσμο πώς να βρίσκει την πληροφορία αντί να παίζουμε τον ρόλο του ειδικού όπου κάποιος μας ρωτάει και εμείς δίνουμε την απάντηση.

Στο παρελθόν όταν είμασταν λιγότερο «διαφανείς» και λιγότερο «φιλόξενοι» με τους άλλους και μας ενδιέφερε περισσότερο να προστατέψουμε τα βιβλία και τις πηγές της βιβλιοθήκης, τα κτίρια μας ήταν σχεδιασμένα να υπηρετούν αυτό το μοντέλο.

Στις αρχές του 20ου αιώνα στην Αμερική, ο ευεργέτης και φιλόanthρωπος Άντριου Κάρναγκι παρείχε τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία εκατοντάδων δημόσιων βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες αυτές άνοιξαν σαν ναοί της γνώσης και από άποψης αρχιτεκτονικής είχαν πολλές σκάλες που οδηγούσαν σε μια είσοδο και ένα σιωπηλό χώρο με σκούρα έπιπλα και βιβλιοστάσια σε αυστηρή διάταξη.

Μετά τον πόλεμο, η προτεραιότητα μας ήταν να φροντίζουμε την προστασία των βιβλίων. Οι βιβλιοθήκες στις δεκαετίες του 50, 60 και 70 δεν είχαν παράθυρα και το φως της μέρας ήταν επικίνδυνο για την μακροβιότητα των βιβλίων. Οι χρήστες δεν ήταν η προτεραιότητα και η αλήθεια είναι πως οι άνθρωποι που έρχονταν στη βιβλιοθήκη έβρισκαν λίγες καρέκλες και θέσεις για να ξεκουραστούν. Η ιδέα που κυριαρχούσε ήταν περάστε μέσα, πάρτε το βιβλίο σας και φύγετε.

Αλλά τότε κάτι ενδιαφέρον έγινε και οι βιβλιοθήκες άλλαξαν προσφέροντας περισσότερα πράγματα από βιβλία. Πολλές βιβλιοθήκες άρχισαν να καλούν συγγραφείς που διάβαζαν από τα βιβλία τους, Άλλες οργάνωναν διαλέξεις για θέματα που αφορούσαν την τοπική κοινότητα, Άλλού στήνονταν εργαστήρια με διάφορες δραστηριότητες που συγκέντρωναν περισσότερους «πελάτες». Μέχρι τα μέσα του ενενήντα καθώς η τεχνολογία των υπολογιστών κέρδιζε έδαφος στις βιβλιοθήκες, φέρνοντας χιλιάδες νέους χρήστες, άρχισε να αλλάζει και η αρχιτεκτονική των βιβλιοθηκών.

Σ' αυτήν την αλλαγή συνετέλεσαν και άλλες «εκτός βιβλιοθηκών» τάσεις όπως η ιδέα των αγορών και η εμφάνιση των μεγάλων βιβλιοπωλείων/ café.

Η αρχιτεκτονική των βιβλιοθηκών μας εστιάζεται στους ανθρώπους, περισσότερο από τα βιβλία, καταργώντας τους τοίχους και επιτρέποντας στον ήλιο να λάμψει μέσα στο χώρο με τη βοήθεια υαλοπινάκων φιλικών στην ενέργεια, δημιουργώντας γωνιές και καθιστικά που διευκολύνουν την επικοινωνία, το χουζούρεμα μ' ένα βιβλίο στο χέρι και μια ποικιλία χώρων συνάντησης, όπου κάποιος παρακολουθούν ένα πρόγραμμα, συναντούν ένα συνάδερφο ή εκπαιδευτή αλλά και café όπου μπορούν να «τσιμπήσουν» κάτι.

Και αυτή η αλλαγή στο σχεδιασμό των βιβλιοθηκών είχε καταπληκτικά αποτελέσματα. Έφερε πολλούς ανθρώπους πίσω στις βιβλιοθήκες ύστερα από χρόνια απουσίας επειδή οι βιβλιοθήκες άρχισαν αν γίνονται κέντρα συνάντησης των τοπικών κοινοτήτων.

Οι βιβλιοθήκες στις ΗΠΑ έγιναν «το καθιστικό» της κοινότητας, κέντρα κοινωνικής ενσωμάτωσης, πηγές συνεχούς μάθησης, χώροι όπου η τεχνολογική ανισότητα εξουδετερώνεται με την προσφορά υπολογιστών για κοινή χρήση.

Μικρές Συμβουλές Επιτυχίας

Ιδού μερικές συμβουλές που θέλω να σας αφήσω φεύγοντας. Είναι χωρισμένες σε τέσσερις κατηγορίες: **άνθρωποι, πολιτική, διαδικασία και προώθηση.**

Για να πετύχει το σχέδιο ανέγερσης της βιβλιοθήκης σας πρέπει να βρείτε το σημείο αιχμής – ιδέες, προϊόντα, μηνύματα και συμπεριφορές εξαπλώνονται σαν μικρόβια. Όντως, στον χώρο της επιδημιολογίας το τιππινγκ ποιντ είναι το σημείο όπου η ασθένεια που έχει πλήξει λίγους εξαπλώνεται και γίνεται επιδημία. Να κάνετε τη βιβλιοθήκη τόσο κολλητική όσο ένας ιός. Να γίνει η βιβλιοθήκη σας η «κοινωνική» επιδημία στον τόπο που ζείτε.

Η δημιουργία ενός σημείου αιχμής για το σχέδιο σας, μπορεί να επέλθει γρήγορα ή να χρειαστούν μερικά χρόνια. Είναι ανάγκη, αν είστε ο διευθυντής της βιβλιοθήκης να βρίσκεστε για μεγάλα χρονικά διαστήματα εκτός βιβλιοθήκης. Να βεβαιωθείτε ότι το προσωπικό σας κατανοεί τη σημασία αυτού που κάνετε και πόσο σημαντική είναι η συνεισφορά του για την επιτυχία του έργου σας.

Όλοι πρέπει να καταλαβαίνουν πως ο ρόλος των συναδέλφων σας είναι καθοριστικός και πως η άρτια εξυπηρέτηση του κοινού έχει πάρα πολύ μεγάλη αξία.

Ας μιλήσουμε για συμβουλές.

Άνθρωποι

1. Βρείτε τους κατάλληλους ανθρώπους για να πετύχει το έργο σας – ανθρώπους «γέφυρες» (ανθρώπους με πολλές γνωριμίες), ειδικούς (ανθρώπους που συλλέγουν πληροφορίες και είναι σε θέση να τις χρησιμοποιήσουν προς όφελος του έργου σας), και πωλητές (ανθρώπους που είναι ικανοί να μιλήσουν χωρίς μεγάλη προετοιμασία για το όραμα της καινούργιας βιβλιοθήκης με τέτοιο τρόπο που να δημιουργούν μια εικόνα και ένα σενάριο που να καθιστά την ανάγκη μιας καινούργιας βιβλιοθήκης στην πόλη σας απόλυτα ελκυστική.
2. Χαλιναγωγείτε τη δύναμη των ομάδων. Χρησιμοποιείτε τους τοπικούς συλλόγους για να διαφημίσουν το έργο σας και να κερδίσουν υποστήριξη.
3. Χτίστε μια γερή οργάνωση και δυναμώσετε το προσωπικό σας για να είναι σε θέση να παρέχει τις καλύτερες υπηρεσίες στη βιβλιοθήκη.
4. Να έχετε επίγνωση πως πολλοί θα «ελέγχουν» το έργο σας. Μη διστάσετε να παραχωρείτε τον έλεγχο σε κάποιους που έχουν τις ικανότητες να φέρουν σε πέρας μια συγκεκριμένη δουλειά. Στην ουσία κανείς δεν ελέγχει απόλυτα το έργο: είσαστε εσείς, το Συμβούλιο της Βιβλιοθήκης, ο διευθυντής, ο υπεύθυνος του έργου, το προσωπικό, οι αρχιτέκτονες, οι πολιτικοί, ακόμη όλη η κοινότητα, αν θέλετε. Ήταν μέρες που ήθελα να τα κάνω όλα και θύμωνα όταν άλλοι έμπαιναν στη μέση αλλά στο τέλος έμαθα να δίνω αλλού τον έλεγχο αν αυτό ήταν για το καλό του κοινού μας έργου. Να έχετε πίστη στις ικανότητες της ομάδας σας.
5. Συνειδητοποιήστε πως εσείς και οι υποστηρικτές σας έχετε τη δύναμη να κάνετε το έργο σας να πετύχει. Σκεφτείτε έξω από τα τετριμμένα για να αναβαθμίσετε τις σχέσεις σας με την πόλη/κοινότητα σας – για πέντε χρόνια παίζαμε με τους δικούς τους κανόνες. Όταν σκεφτήκαμε πως μπορούμε να θέσουμε τους δικούς μας κανόνες, αμέσως είχαμε σημαντικές επιτυχίες. Να πείσετε τους δωρητές σας

να δεσμεύσουν πόρους οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μόχλευση προθεσμιακών αποφάσεων.

6. Να πιστεύετε πως η αλλαγή είναι εφικτή. Να κάνετε χρήση των αρχηγικών σας και πειστικών σας επιχειρημάτων για να κάνετε και τους άλλους να το πιστεύουν. Να κάνετε τη βιβλιοθήκη καταλύτη αλλαγής. Πετυχημένες επιδημίες είναι εκείνες που βασίζονται στην αρχή ότι οι άνθρωποι μπορούν να αλλάξουν ριζικά τη συμπεριφορά τους με την καλύτερη ώθηση. Όλοι επηρεάζονται από το περιβάλλον τους, τους ανθρώπους με τους οποίους έχουν κοινά σημεία και τις έντονες προσωπικότητες που υπάρχουν ανάμεσα τους. Να έχετε ελπίδα, να είσαστε ανοιχτοί σε καινούργιες ιδέες, να αναζητείτε και να συναντάτε τους ξεχωριστούς εκείνους ανθρώπους που έχουν τη δύναμη να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας επιδημίας «βιβλιοθηκών» στην κοινότητά σας.
7. Να γιορτάζετε τις μικρές και μεγάλες επιτυχίες σας. Να στήνετε πάντα μια μικρή γιορτή όταν πετυχαίνετε έναν από τους στόχους σας, να αναγνωρίζετε τους δωρητές σας με μεγάλες καταχωρήσεις στις εφημερίδες και αυτό να το κάνετε κάθε φορά που γίνεται μια δωρεά για να βοηθήσει το έργο σας.

Πολιτική

8. Να παρουσιάζετε την ανάγκη για την καινούργια βιβλιοθήκη με τρόπο ειλικρινή και ρεαλιστικό. Να κάνετε ό,τι μπορείτε για να φέρετε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους στην υπάρχουσα βιβλιοθήκη έτσι ώστε να δούνε τις συνθήκες εργασίας, να μάθουν για τις προκλήσεις που έχει η δουλειά σας σε καθημερινή βάση. Βοηθείστε να διαλυθεί ο μύθος πως η βιβλιοθήκη είναι μια χαρά και δεν χρειάζεται αλλαγές.
9. Δημιουργείστε ένα συνασπισμό υποστηρικτών. Χρειάζεστε όση περισσότερη υποστήριξη για να πετύχει το έργο σας. Αναζητείστε παραδοσιακούς υποστηρικτές βιβλιοθηκών: φίλους, χρήστες της βιβλιοθήκης σας, μέλη του συμβουλίου, αλλά ζητείστε και άλλου βοήθεια: σε πολιτικούς, διαμορφωτές κοινής γνώμης, δωρητές και πιθανούς δωρητές, προέδρους συλλόγων, εκπαιδευτικούς κ.α.
10. Μετρήστε τις δυνάμεις σας ανάμεσα στους πολιτικούς. Να εξασφαλίσετε τη θετική τους ψήφο για να προχωρήσει έτσι το έργο σας. Μιλήστε μαζί τους πριν από κάθε κρίσιμη ψηφοφορία για να έχουν έγκαιρα τις απαντήσεις που χρειάζονται και να κάνουν έτσι τις σωστές επιλογές.
11. Να είστε υπομονετικοί. Η υπομονή δεν είναι εύκολη όταν θέλετε να γίνει η δουλειά σας. Να θυμάστε πως η αναμονή είναι κάποτε η καλύτερη στρατηγική. Το έργο σας θα προχωρήσει μόνο τη κατάλληλη στιγμή. Μην πιέζετε με λογικές «τώρα ή ποτέ». Μια τέτοια προσέγγιση δεν είναι ό,τι καλύτερο.
12. Μην έρχεστε σε σύγκρουση με κανέναν. Ποτέ δεν ξέρετε σε ποιόν μπορεί να στραφείτε ζητώντας βοήθεια. Ακούστε προσεκτικά όσους θέλουν να κάνουν εκπνώσεις στο έργο σας. Αντικρούστε τις αιτιάσεις τους με ευθύ τρόπο, χωρίς να πέφτετε σε άμυνα.

13. Να είστε καλά πληροφορημένοι και να έχετε κανεί σωστή προετοιμασία.
14. Να επιδιώξετε επαγγελματική βοήθεια στην αναζήτησή ιδιωτικών κονδυλίων.
15. Προσωποποιήστε το έργο σας με κάποιο μέλος της τοπικής σας κοινωνίας.

Διαδικασία

16. Να ενεργείτε εκ των προτέρων. Σκεφθείτε με προσοχή τις στρατηγικές που θα χρειαστούν για να προχωρήσει το έργο σας. Μην περιμένετε κάποιον άλλον να ενεργήσει για σας. Δεν πρόκειται να γίνει κάτι τέτοιο.
17. Κερδίστε την συγκατάθεση της τοπικής κοινωνίας. Θα χρειαστεί χρόνος αλλά η προσπάθεια αξίζει. Εμπλέξτε την κοινότητα σε διάλογο που να αφορά το έργο σας.
18. Καταγράψτε τα πιο βασικά θέματα και εμπόδια και ασχοληθείτε με ένα ένα από αυτά.
19. Να είστε ρεαλιστές και να μην αφήνετε να σας παρασύρουν προσδοκίες.
20. Να δείχνετε την αξία του έργου σας πέρα από το αυτονόητο. Να είστε σε θέση να δείξετε πως η αξία του έργου της καινούργιας βιβλιοθήκης σας θα βελτιώσει το επίπεδο της εκπαίδευσης, της ποιότητας ζωής σε τοπικό επίπεδο, θα φέρει ζωή στις γειτονίες και θα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη.
21. Σχεδιάστε έχοντας τη διαδικασία αυτή στο μυαλό σας. Το σχέδιο του κτιρίου πρέπει να αντανakλά τις αξίες της κοινότητας και να επιτρέπει τα σχόλια και τη δημόσια συμμετοχή.
22. Μην ξεπεράσετε τον προϋπολογισμό σας. Πάντα να ζητάτε το κόστος κάθε εργασίας και να κάνετε τις ανάλογες τροποποιήσεις. Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από ένα ελλιπώς διαχειριζόμενο έργο και μια κατασκευή που έχει υπερβεί τον προϋπολογισμό της.

Πρώθηση

Υπάρχει ένας απλός τρόπος να συλλέξετε τις πληροφορίες και να τις παρουσιάσετε με τρόπο ακαταμάχητο. Οι ιδέες πρέπει να είναι ευκολομνημόνευτες και να παρακινούν τους ανθρώπους σε δράση. Χρειάζεται απλώς να βρείτε το σωστό μήνυμα και τις σωστές εικόνες. Προσλάβαμε μια εταιρεία δημοσίων σχέσεων και έναν γραφίστα για να ανασχηματίσουμε την εικόνα της βιβλιοθήκης.

23. Βοηθείστε τους ανθρώπους να σκεφτούν διαφορετικά για τη βιβλιοθήκη. Δημιουργείστε ευκαιρίες να τη δουν με άλλα μάτια. Φιλοξενείστε προγράμματα που να είναι κάπως αναπάντεχα, προσθέστε ώρες στη λειτουργία της, ανανεώστε τις συλλογές σας.

24. Αναπτύξτε ένα σχέδιο προώθησης που θα βοηθήσει το έργο σας. Βρείτε ένα μήνυμα και δώστε το κάτι το χαρακτηριστικό που να το συνδέει με το έργο σας.
25. Να υπάρχει μια ακολουθία στα μηνύματα και τις εικόνες σε όλη τη διάρκεια της κατασκευής και της προωθητικής εκστρατείας.
26. Μη χάνετε ευκαιρία να μιλάτε για τη βιβλιοθήκη σε οποιονδήποτε, οπουδήποτε, κάθε ώρα της μέρας ή της νύχτας.
27. Τα υλικά που χρησιμοποιείτε να είναι κατασκευασμένα από επαγγελματίες.
28. Δημιουργείστε σχέσεις με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Βρείτε υποστηρικτές για το έργο σας μέσα στο χώρο των δημοσιογράφων μέσα.